

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش ازدواج موفق در سعادت اخروی

مرضیه دهقان¹

چکیده

سعادت‌مندی هدف و خواسته ای است که انسانها در هر مرتبه ایی از آگاهی که باشند به دنبال ایصال به آن هستند. جهانبینی های متفاوت باعث اختلاف در تعریف از سعادت میشود اما باتوجه به اهمیت غیر قابل قیاس آخرت، آنچه مد نظر دین است همان سعادت اخروی در پرتو عمل به احکام خداوند است. بعضی از اعمال در نزد خداوند آنقدر محترم و مقدس هستند که میتوانند در رسیدن انسان به سعادت اخروی مانند یک میانبر عمل کنند. از جمله آنها ازدواج. نویسنده در این مقاله به روش توصیفی تحلیلی به این نتیجه رسیده است که ازدواج موفق با تکمیل کردن دین انسان، آرامش درونی، هدفمند کردن انسان، ایجاد پختگی و کمال در او موجبات رسیدن به سعادت اخروی را فراهم کند.

واژگان کلیدی: ازدواج، ازدواج موفق، سعادت، آخرت

مقدمه

انسان موجودی است که خداوند به عنوان اشرف مخلوقاتش خلق کرد و بیان فرمود که همه چیز را در عالم مسخره او آفریده است. انسان به عنوان مخلوقی که درجه خلیفه الهی را دارد باید همه تلاش خود را بکار بگیرد تا آنچنان که شایسته این جایگاه است برخورد کند.

کوتاه زمانی در این عالم خاکی زندگی می کند و سپس برای رسیدن به جایگاه واقعی خود راهی دیار باقی میشود. آنچه مسیر زندگی انسان را حائز اهمیت میکند و آنچه انسان ها در طول طی این مسیر همیشه در پی رسیدن به آن هستند هدف نهایی خلقت یعنی رسیدن به قرب الهی است که آن قرب منجر به سعادت‌مندی ابدی انسان میشود.

انسان مسلمان زندگی دنیا پلی برای رسیدن به جایگاه و موطن اصلی خود یعنی جوار امن الهی میداند و تمام تلاش خود را برای بهره برداری از حیات در این عالم جهت ایصال به آن مأمن آرامش بخش ابدی

طلبه سطح دو مدرسه علمیه الزهراء، کازرون¹

به کار می گیرد. تمام دستورات، احکام و الزامات خداوند در قالب دین اسلام نیز برای محقق شدن همان سعادت‌مندی است.

از میان دستوراتی که خداوند برای سعادت‌مندی انسان صادر کرده است، برخی جایگاه ویژه و مقدسی دارند و تاکید بیشتری بر آن شده است. شاید علت این تاکیدات و محترم شمردن آنها کارکردها و ظرفیت های سازنده ایست که در آن دستور نهفته است.

از جمله این دستورات ازدواج است. ازدواج به عنوان یک سنت بسیار مهم در دین اسلام به اندازه ایی مهم است که به عنوان آیه ای از آیات خداوند معرفی شده است. خداوند بنیان ازدواج را منشا آرامش، رحمت و مودت قرار داده است و از گذرگاه آن رسیده به سعادت اخروی را برای بشر به ودیعه نهاد است

اما آنچه باید به شدت مورد توجه باشد این است که آنچه خداوند در دین خود به عنوان منشاء آرامش، مودت و رحمت قلمداد کرده است ازدواجی است که بر پایه دستورات شریعت باشد و مطابق با دستورات خداوند حکیم.

به بیانی دیگر در دین مبین اسلام ازدواجی موفق است که در آن اطاعت از خداوند سرلوحه امور باشد و زن و مرد در این رابطه مطیع اوامر الهی باشند. اگر دیدگاه زن و مرد این باشد که خداوند آن ها را در کنار یکدیگر قرار داده است بین آن ها الفت و محبت ایجاد نموده است با هدف رسیدن به آرامشی که آن ها را در مسیر رسیدن به خدا یاری کند، این ازدواج می تواند موفق باشد.

در این زمان که فرهنگ های مادی گرا در حال سلطه بر جهان هستند و ملاک های مادی و ظاهری بعنوان ملاک های یک ازدواج موفق جا زده میشود، قطعاً هدف گذاری در ازدواج نیز رسیدن به قرب الهی و سعادت اخروی نخواهد بود و اگر در جایی کسی با این معیار و ملاک ها به دنبال آن هدف متعالی و مقدس باشد رسیدن به سرمنزل مقصود برایش غیر ممکن است، زیرا این ره که میرود به ترکستان است.

از آنجا که انسان در طول زندگی خود در حال تلاش برای رسیدن به کمال مورد لیاقت انسان به عنوان اشرف مخلوقات، یعنی سعادت‌مندی اخروی است در این مقاله به بررسی نقش ازدواج موفق در رسیدن به آن می پردازیم در این زمینه کتابها و مقالاتی به رشته تحریر در آمده است از جمله کتاب رضایت زناشویی نوشته نوشته عباس پسندیده، میثاق مقدس نوشته عباس آرزومی سه سارمی و ازدواج موفق

نوشته عباس رحیمی همچنین مقالاتی با عنوان ازدواج در اسلام با نگاهی به کارکردهای تربیتی و روان شناختی آن نوشته علی احمد پناهی، ازدواج موفق و عوامل تحقق آن نوشته علی ملکوتی نیا

در این مقاله به طور مشخص به بررسی نقش ازدواج موفق در سعادت اخروی می پردازیم که در تألیفات پیشین به صورت جزئی مورد بررسی قرار گرفته شده است.

از آنجا که انسان زندگی ای پیش رود دارد به وسعت ابدیت و آنچه در این عالم گرد آورد تعیین کننده سرنوشت ابدی اوست و از بین عواملی که در رسیدن به سعادت ابدی نقش اثرگذار و تعیین کننده ای ایفا میکند ازدواج موفق سهم بسزایی دارد، ضروری است که به بررسی کارکرد ها و نقش ازدواج موفق در سعادت اخروی بپردازیم

مفهوم شناسی

معنای لغوی و اصطلاحی ازدواج

ازدواج در لغت، از ریشه زوج گرفته شده و به معنای جفت و قرین شدن با یکدیگر میباشد، زن گرفتن، شوهر کردن. افزون بر این، به هر دو چیزی که با یکدیگر شبیه یا همانند باشند¹. همچنین در فرهنگ لغت عمید ازدواج به معنای با هم جفت شدن، زن گرفتن و شوهر کردن است.²

در اصطلاح نیز ازدواج، قراری است مبتنی بر قانون، شرع، عرف، گفتار یا آیین خاص بین یک زن و یک مرد برای ایجاد رابطه جنسی که معمولاً اساس خانواده فرزند زایی را تشکیل میدهد.³

معنای لغوی و اصطلاحی سعادت

سعادت از ریشه اصلي است که دلالت بر نیکویی و سرور می کند برخلاف نحس، پس سعد به معنای نیکویی در امور است «سعد اصل يدل علی خير و سرور خلاف النحس و السعد الیمین فی الامور».⁴

¹ صفهانی، راغب، مفردات، ص 16

² عمید، محسن، فرهنگ عمید، ج 1، ص 148

³ شایان مهر، علیرضا، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، ص 59

⁴ ابن فارس، احمد، مقاییس الغه، ج 3، ص 34

سعد علاوه بر نیکویی به معنای مساعدت و معاونت نیز بیان شده است و شقاوت مخالف سعادت و نحس و نقیض سعد و نیکویی دانسته شده است.¹

یعنی رسیدن خیری که سبب کمال و لذت می شود. انسان که از روح و جسم ترکیب یافته، سعادتش به این است که به حسب قوای بدنی و روحی به خیر برسد و لذت ببرد. در مقابل آن شقاوت است یعنی این خیر را دارا نباشد و از آن محروم گردد. واژه ی خوشبختی در همه ی نظام ها، اسلامی یا غیر اسلامی يك مفهوم مقایسه ای است و به معنی دوام لذت و یا دوام نسبی لذت می باشد²

ازدواج موفق از دیدگاه دین

از دواج و تشکیل خانواده به دلیل کارکرد ها(آرامش، تداوم نسل و تنظیم نیاز های جنسی) و ثمرات بیشماری که در زندگی فردی و اجتماعی بشر دارد، از جمله سنت های پیامبران است.³

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً⁴

و محققا ما رسولانی پیش از تو فرستادیم و برای همه آنان (مانند تو) زنان و فرزندان مقرر نمودیم

همچنین در دین اسلام ازدواج از الزامات و تکالیف الهی به شمار می آید .

از دیدگاه قرآن، اصولا خلقت انسان ها جفت جفت است. هیچ مرد و هیچ زنی نیست که برای او جفتی خلق نشده باشند

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ⁵

یکی از آیات قدرت خداوند این است که برای شما از جنس خودتان همسر آفرید تا وسیله سکون و آرامش شما باشد او در میان شما دوستی و رحمت قرار داده است

¹ ابن منظور، لسان العرب، ج1، ص19

² رسولی محلاتی، سید هاشم، کیفر گناه، ص278

³ ملکوتی نیا، علی، ازدواج موفق و عوامل تحقق آن، ص48

⁴ رعد/38

⁵ روم/21

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می فرماید: معنایش این است: برای اینکه به شما نفع برساند از جنس خودتان زوج آفرید. آری هریک از زن و مرد بدون هم ناقص اند. و با مودت و محبتی که خداوند میان این دو قرار داده است، زمینه مناسبی برای تربیت فرزندان فراهم می شود. این دو عامل آنها را وادار می سازد تا در حفظ و حراست، تغذیه، لباس، منزل و به طور کلی تربیت یکدیگر بکوشند و به این تربیت نسل بشر مقطع نگرند¹

در تحلیل روان شناختی، ازدواج موفق در یک نگاه کلی با دو عنصر پایداری و رضایتمندی زناشویی معنا میشود، زیرا ثبات و پایداری زندگی مشترک آینده ای روشن را نوید میدهد، که دلگرمی و دلبستگی طرفین را به ارمغان می آورد. این احساس شوق و اشتیاق طرفین به زندگی مشترک را افزایش میدهد، کانون زندگی را کارآمد و پویا میکند و سر انجام حاصل جمع رضایت و پایداری، موفقیت و کامیابی است.²

موفقیت در آموزه های دینی در یک جمله به معنای موافقت با دستورات خداوند معنا میشود. امام صادق(سلام الله علیه) این معنا را در حدیثی بیان کرده اند.

عبد الله بن فضل هاشمی، از امام صادق (سلام الله علیه) روایت کرده که به آن حضرت عرضه داشتم: ((با در نظر داشتن این که علل و اسباب در کار ما مؤثرند) خدای تعالی در یک جا از قول شعیب حکایت کرده که گفت

: «وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ»³ «و توفیق من جز از ناحیه خدا نیست.» و در جایی دیگر خودش فرموده: «إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَ إِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ»⁴ «اگر خدا شما را یاری کند، چیره ای بر شما نخواهد بود و اگر یاری تان نکند، چه کسی پس از او شما را یاری خواهد کرد؟» معنای اینها چیست؟

امام (ع) در جواب فرمود: «إِذَا فَعَلَ الْعَبْدُ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ مِنَ الطَّاعَةِ كَانَ فِعْلُهُ وَفَقاً لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ سَمَّى الْعَبْدُ بِهِ مُوَفَّقاً، وَإِذَا أَرَادَ الْعَبْدُ أَنْ يَدْخُلَ فِي شَيْءٍ مِنْ مَعَاصِي اللَّهِ فَحَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَيْنَهُ

¹ طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، ج 12، ص 176

² پسندیده عباس، رضایت زناشویی، ص 47

³ هود/88

⁴ آل عمران/16

در مورد همچنین در مورد زنان پیامبر اکرم در این باره فرمود: «جَهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ؛ خوب شوهرداری کردن جهاد شما است»¹.

از این دست روایات که برای زن و مرد ازدواج کرده در هر امری شان و اجر بالاتری را در نظر دارد در دین اسلام وفور یافت میشود. این پاداش و اجر های مضاعف انگیزه ای پرقدرت برای موفق عمل کردن خواهد بود. و ازدواج موفق با وجود این برتری که بر عزب ماندن دارد میتواند زمینه را برای درک و کسب کمالات معنوی که اسباب رسیدن به سعادت اخروی است فراهم کند.

5-تعهد و مسئولیت

شهید مطهری می گوید: یک پختگی و پویایی وجود دارد که جز در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده پیدا نمی شود، در مدرسه پیدا نمی شود، در جهاد با نفس پیدا نمی شود، در نماز شب پیدا نمی شود؛ این کمالات را فقط باید در ازدواج و تشکیل خانواده به دست آورد. و لذا، هیچ وقت نمی شود که یک کشیش، یک کاردینال به صورت یک انسان کامل در بیاید، اگر واقعاً در کاردینالی خودش صادق باشد.²

انسانی که ازدواج میکند و خود را در قبال این بناء مقدس متعهد و مسئول میداند. و از اموری که به این بنا صدمه بزند و مخالف با تعهد و مسئولیتش باشد را مرتکب نمیشود.

مسئولیت پذیری و تعهد دو ویژگی انسان هایی است که از نظر رشد فکری، عقلی و عاطفی به بلوغ، پختگی و کمال رسیده باشند. در راه رسیدن به سعادت این دو ویژگی همواره مورد نیاز و برگ برنده است تا جایی که پیامبر اکرم (ص) میفرماید: کسی که وفای به عهد ندارد (متعهد نیست) دین ندارد³

بعد از ازدواج، شخصیت انسان تبدیل به یک شخصیت اجتماعی می شود و خود را مسئول حفظ همسر و آبروی خانواده و تأمین وسایل زندگی فرزندان آینده می بیند. به همین دلیل، تمام ابتکار و استعداد خود را به کار می گیرد و از ظرفیت های وجودی خود کمال استفاده را می برد و به بالندگی بیشتری نایل می شود.⁴

¹ کلینی، اصول کافی، ج 5، ص 9

² مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، ص 395

³ مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج 72، ص 198

⁴ مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، قم، چاپخانه امیرالمؤمنین (ع)، 1362، ج 14، ص 465.

ازدواج موفق میتواند با همراه آوردن دو ویژگی تعهد و مسئولیت انسان را در نیل به هدف والای خلقت انسان که قرب الهی و سعادت اخروی است کمک کند.

6-نسل صالح

قرآن همواره انسان را به اندوختن باقیات الصالحات فرا میخواند و آن را توشه ای عظیم برای انسان می داند. باقیات الصالحات در عرف مسلمانان اعمالی هستند که پاداش آن تا پس از مرگ نیز ادامه دارد و در آیات و روایات مصادیقی برای آن ذکر شده است .

در روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه آله) فرزند صالح بعنوان باقیات الصالحات ذکر شده است .

إذا مات الإنسان انقطع عمله الا من ثلاث: صدقه جاریه، او علم ینتفع به، او ولد صالح یدعو له؛

هرگاه انسان بمیرد، عملش هم قطع میشود، مگر از سه راه صدقه جاریه، یا عملی که از آن سود فرزند شایسته ای که برای او دعا می کند.¹ می برند، یا

با مرگ دست انسان از دنیا کوتاه میشود و دیگر امکان انجام اعمال صالح و گردآوری اجر و پاداشی که در آخرت زاد و توشه او برای رسیدن به سعادت باشد وجود ندارد بنا براین میتواند با انجام اموری از جمله تربیت نسل صالح این توشه را حتی بعد از مرگ برای خود تضمین کند.

ثمره ازدواج موفق، یعنی ازدواجی که تابع دستورات و موافق خواست خداوند است تربیت فرزندی صالح است که با اعمال، رفتار و گفتارشان برای پدران و مادرانشان حتی بعد از مرگ منشاء خیر هستند.

نتیجه گیری

¹ نهج الفصاحه، حدیث 239

سعادت‌مندی هدفی است که انسان از آغاز خلقت در پی کسب آن بوده است و برنامه های زندگی خود را در جهت رسیدن به آن طراحی می کند.

در این مسیر هر عمل و فعلی که راه را برای او هموار کند و او را در رسیدن به هدفش یاری دهد باید مورد توجه باشد. تا بهترین، امن ترین و مطمئن ترین راه را برگزیند. ازدواج موفق یکی از عواملی است که در رسیدن به سعادت اخروی نقش اثر گذاری دارد. نویسنده در این مقاله به این نتیجه رسیده است که ازدواجی که بر اساس دستورات قرآن و رهنمود های خداوند متعال صورت بگیرد و رضایت پروردگار را مد نظر داشته باشد دارای کارکردهایی مثل حفظ دین و ایمان، ایجاد سکون و آرامش، عفت ورزی، تربیت نسل صالح، کمالات معنوی، و پختگی و کمال است که میتواند در رسیدن به هدف غایی انسان که قرب الهی و سعادت اخروی است همچون بال پرواز عمل کند و انسان را به قله های سعادت‌مندی برساند.

فهرست منابع

1. قرآن
2. علامه مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، تهران، دارالکتب الاسلامیه، مترجم محمد سلطانی، 1386

3. کلینی ، محمد بن یعقوب ، اصول کافی، قم ، دار الثقلین ، 1393
4. بابویه ، محمد بن علی ، التوحید، ترجمه هاشم حسینی طهرانی، قم، موسسه نشر اسلامی، 1373
5. حرانی ، ابن شعبه ، تحف العقول، مترجم صادق حسن زاده ، قم ، آل علی، 1382
6. نوری طبرسی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، قم، آل البيت ، 1369
7. محمدی ری شهری، محمد ، میزان الحکمه، قم ، دارالحديث، 1384
8. حر عاملی، محمد بن حسن ، وسائل الشيعه، عبد الرحيم ربانی شیرازی، قم ، کتابچی ، 1386
9. طباطبائی، سید محمدحسین ، تفسیر المیزان ، قم ، مترجم سید محمد باقر موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی، 1378
10. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، قم، چاپخانه امیرالمؤمنین (ع)، 1362، ج 14
11. راغب اصفهانی ، حسین بن محمد، المفردات ، مترجم سید غلامرضا خسروی حسینی، قم، مرتضوی، 1388
12. احمد ابن فارس ، المعجم مقاییس الغه، قم ، دفتر انتشارات اسلامی، 1370
13. عمید ، حسن ، فرهنگ عمید، تهران ، انتشارات امیر کبیر ، 1375
14. ابن منظور ، محمد بن مکرم ، لسان العرب، بیروت ، دار صادر، 1375
15. پاینده ، ابوالقاسم ، نهج الفصاحه ، تهران، سازمان انتشارات جاویدان، 1363
16. مطهری ، مرتضی ، تعلیم و تربیت در اسلام ، تهران ، صدرا ، 1375
17. آرمی سه ساری ، سعید ، میثاق مقدس، تهران ، انتشارات اسپید ، 1380

18. رجبی، محمود، انسان شناسی، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، 1380
19. رسولی محلاتی، سید هاشم، کیفر گناه، قم، بوستان کتاب، 1388
20. کاپیلسون، فردریک، تاریخ فلسفه، ترجمه سید جلال الدین مجتبوی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، سروش، 1368، ج1
21. پسندیده، عباس، رضایت زناشویی، قم، دار الحدیث، 1393
22. شایان مهر، علیرضا، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران، کیهان، 1377
23. ملکوتی نیا، علی، ازدواج موفق و عوامل تحقق آن، نشریه مبلغان، شماره 222، آذر 1396
24. احمد پناهی، علی، ازدواج در اسلام با نگاهی به کارکردهای تربیتی و روان شناختی آن، مجله معرفت، شماره 104، 1385
25. احمد مهربانی، خدیجه، مقاله عفاف و راهکارهای تحقق آن از منظر آیات و روایات، نشریه کیهان، شماره 41552، 1394